

**Komisja
Europejska**

Nowości wydawnicze Eurydice

Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie

Wychowanie fizyczne w szkole przyczynia się nie tylko do podnoszenia sprawności i zachowania zdrowia uczniów, ale również kształtuje ich podejście do aktywności fizycznej w całym późniejszym życiu. Ponadto na lekcjach wychowania fizycznego uczniowie zdobywają umiejętności i wiedzę, które mogą wykorzystać w innych życiowych sytuacjach takie jak np. umiejętność pracy w zespole, znajomość zasad fair play, szacunek dla rywali czy postępowanie według tzw. „reguł gry”.

Ze względu na fakt, że wychowanie fizyczne niesie ze sobą tak wiele korzyści stało się ono przedmiotem zainteresowania na poziomie europejskim, a Traktat Lizboński z 2009 r. stworzył podstawę prawną dla działań promujących sport w Europie.

W odpowiedzi na to zainteresowanie sieć Eurydice opracowała raport zatytułowany „Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie”. Raport można postrzegać jako jedną z pierwszych prób ze strony Komisji Europejskiej zidentyfikowania słabych i mocnych stron wychowania fizycznego w szkołach w krajach Europy. Poniżej przedstawiamy główne wnioski z raportu.

Co to jest Eurydice?

Sieć Eurydice dostarcza informacji i analiz europejskich systemów edukacji i krajowych polityk edukacyjnych. Składa się z 40 biur krajowych w 36 krajach uczestniczących w programie „Uczenie się przez całe życie” i jest koordynowana oraz zarządzana przez Agencję Wykonawczą do spraw Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA) w Brukseli.

Raport

'Physical Education and Sport at School in Europe' (*Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie*)

jest dostępny w języku angielskim na stronie internetowej Eurydice:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php

Wersja drukowana dostępna na zamówienie pod poniżej podanym adresem.

Krajowe Biuro Eurydice

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
tel. 022 46 31 370
e-mail: eurydice@frse.org.pl

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Edukacja
i Szkolenia

Wychowanie fizyczne jest przedmiotem szkolnym we wszystkich krajach

We wszystkich analizowanych programach nauczania na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum wychowanie fizyczne jest przedmiotem obowiązkowym. Prawie we wszystkich krajach biorących udział w badaniu głównym celem wychowania fizycznego jest fizyczny, osobowy i społeczny rozwój dziecka. Wiele krajów kładzie również nacisk na promocję zdrowego trybu życia – w Finlandii, Irlandii i na Cyprze edukacja zdrowotna jest odrębnym obowiązkowym przedmiotem. Efekty kształcenia wychowania fizycznego są ściśle związane z jego celami. Niektóre kraje np. Niemcy, Portugalia, Wielka Brytania czy kraje nordyckie stosują podejście międzyprzedmiotowe do zajęć wf, co oznacza, że np. niektóre treści z zakresu przedmiotów przyrodniczych czy społecznych są nauczane w ramach wychowania fizycznego i odwrotnie.

Przykłady międzyprzedmiotowego podejścia do wf:

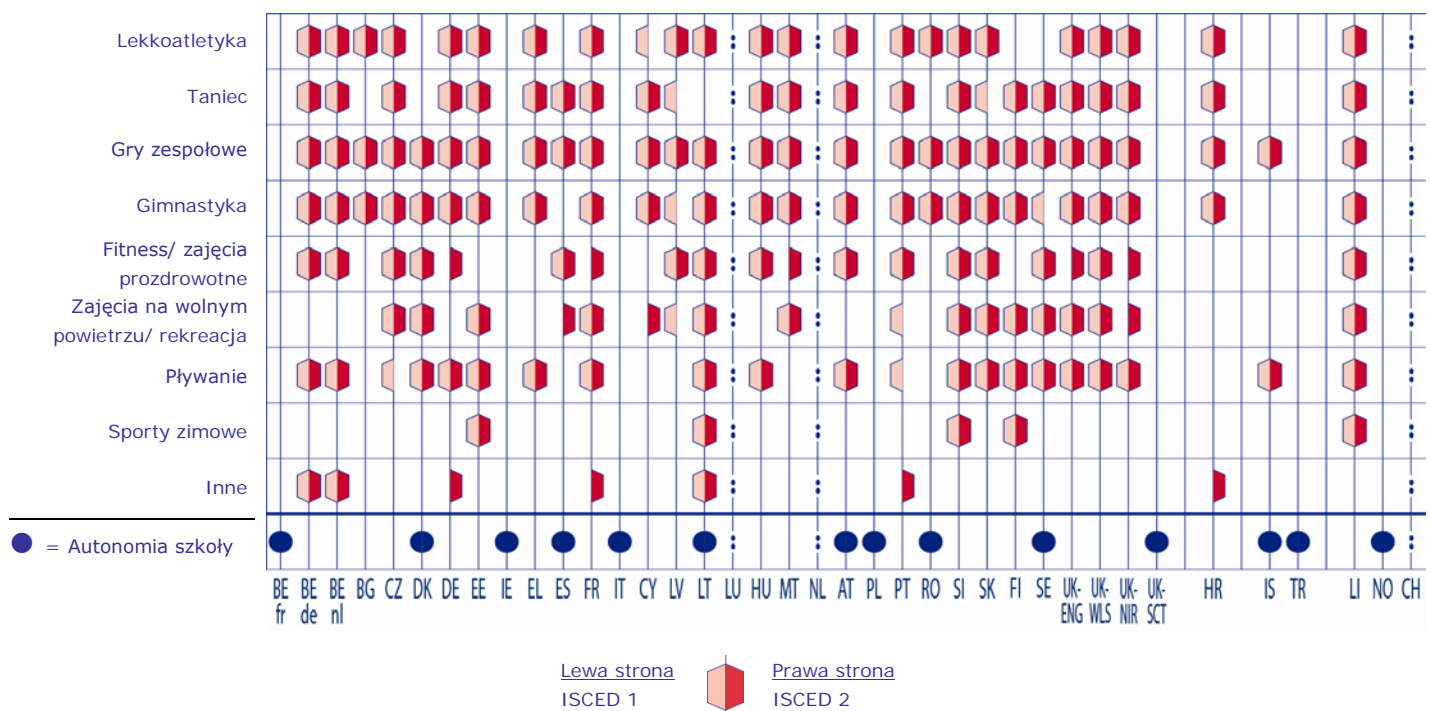
- W Czechach, Niemczech i w Norwegii w ramach zajęć wf uczniowie poznają zasady ruchu drogowego.
- W krajach nordyckich na lekcjach wychowania fizycznego dzieci uczą się korzystać z mapy i poznają podstawowe zasady orientacji w terenie.
- Czechy, Grecja i Polska podkreślają wagę przekazywania w trakcie zajęć sportowych wiedzy o wartościach i symbolach olimpijskich.
- W Słowenii nauczyciele innych przedmiotów od czasu do czasu przerywają lekcje na tzw. 'minutę dla zdrowia'. W trakcie tej krótkiej przerwy uczniowie wykonują proste ćwiczenia motoryczne i relaksują się.

Gry zespołowe i ćwiczenia gimnastyczne są najczęstszym elementem obowiązkowych treści wychowania fizycznego

Programy nauczania dla pierwszych klas szkoły podstawowej w większości krajów zawierają podstawowe ćwiczenia motoryczne takie jak marsz, bieg, skoki i rzuty. Poziom trudności ćwiczeń wzrasta wraz z wiekiem uczniów - stopniowo miejsce podstawowych umiejętności zajmują coraz bardziej skomplikowane dyscypliny sportowe.

Dyscypliny sportowe, które najczęściej występują w programach nauczania wychowania fizycznego zostały wymienione w tabeli poniżej. W niektórych krajach decyzję czy dana dyscyplina jest obowiązkowa dla uczniów czy nie pozostawiono szkołom. Wśród obowiązkowych dyscyplin w szkole najczęściej występują gry, a szczególnie gry zespołowe.

Dyscypliny wymienione jako obowiązkowe w programach nauczania dla szkół podstawowych (ISCED 1) i średnich I stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

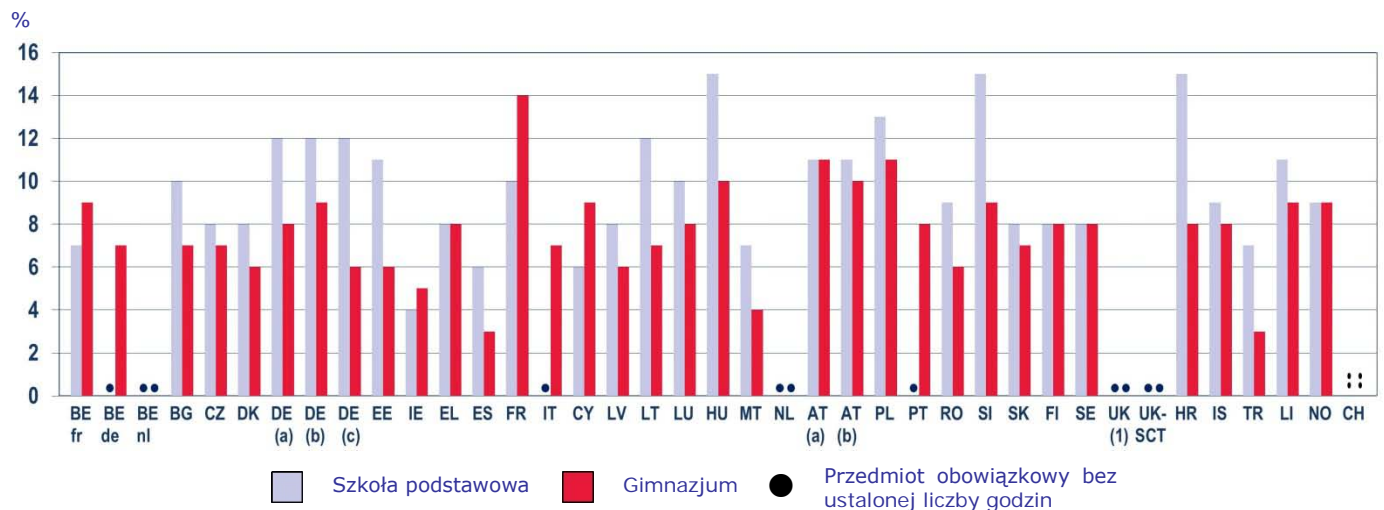
Liczba godzin wychowania fizycznego jest mniejsza niż liczba godzin innych przedmiotów

Istnieją znaczne różnice pomiędzy krajami oraz pomiędzy poziomami edukacji w wymiarze czasu przeznaczanego w szkołach na wychowanie fizyczne. Niektóre kraje wyznaczają minimalną liczbę godzin zajęć wf na poziomie centralnym, inne natomiast pozostawiają decyzję o liczbie godzin szkołom. Na przykład w roku szkolnym 2011/12 minimalna liczba godzin wychowania fizycznego na poziomie szkoły podstawowej wynosiła 37 w Irlandii i aż 108 we Francji. Na poziomie gimnazjum liczba godzin wychowania fizycznego oscylowała w przedziale od 24 - 35 godzin w Hiszpanii, na Malcie i w Turcji do 102-108 godzin we Francji i w Austrii. Generalnie można powiedzieć, że liczba godzin

przeznaczanych w szkole na wychowanie fizyczne jest niska w porównaniu z liczbą godzin przeznaczanych na inne przedmioty. Wynika z tego, że wf jest postrzegany w szkołach jako mniej ważny.

Różnica w liczbie godzin wychowania fizycznego i innych przedmiotów jest szczególnie widoczna na poziomie szkoły podstawowej, gdzie liczba godzin wychowania fizycznego jest o prawie połowę niższa niż liczba godzin matematyki. Ogólnie w większości krajów Europy od roku 2006/7 nie dokonano zasadniczych zmian w liczbie godzin wychowania fizycznego w szkołach.

Minimalna liczba godzin wychowania fizycznego jako przedmiotu obowiązkowego jako procent ogólnej liczby godzin obowiązkowych na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum, 2011/12

Źródło: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Pozalekcyjne zajęcia sportowe są popularne w Europie

Dodatkowe zajęcia sportowe oferowane poza oficjalnym planem lekcji np. zawody w różnych dyscyplinach sportowych czy zajęcia pro-zdrowotne organizowane są w celu zapewnienia uczniom dodatkowej możliwości korzystania ze sportu w atrakcyjniejszej formie. Mają poszerzać ofertę zajęć sportowych i uzupełniać lekcje wychowania fizycznego. Zajęcia pozalekcyjne organizowane są w Europie na różnym poziomie: krajowym, regionalnym lub lokalnym, a często po prostu przez szkoły. Z zasady zajęcia pozalekcyjne są przeznaczone dla wszystkich uczniów, choć w nie-

których krajach organizuje się również specjalne zajęcia ruchowe dla uczniów niepełnosprawnych i potrzebujących szczególnego wsparcia. W niektórych krajach dodatkowe zajęcia sportowe odbywają się w ciągu dnia, a nie po lekcjach. W części krajów mogą one stanowić nawet integralną część szkolnego dnia. Np. w Danii w wielu szkołach uczniowie uprawiają tzw. „poranny bieg” przed rozpoczęciem lekcji. W części krajów uczniowie mogą korzystać z zajęć sportowych organizowanych w czasie długich przerw np. na sali gimnastycznej czy na boisku szkolnym.

Wychowanie fizyczne jest oceniane tak jak inne przedmioty

W większości krajów postępy uczniów w ramach wychowania fizycznego ocenia się tak samo jak w innych przedmiotach. Jedynie w kilku krajach - na Malcie i w Norwegii na poziomie szkoły podstawowej oraz w Irlandii na obu poziomach - nie ocenia się formalnie uczniów na lekcjach wf. W większości krajów istnieją jasne centralne wytyczne dotyczące odpowiednich metod oceniania uczniów w zakresie wychowania fizycznego. Jedynie w Belgii i na Islandii

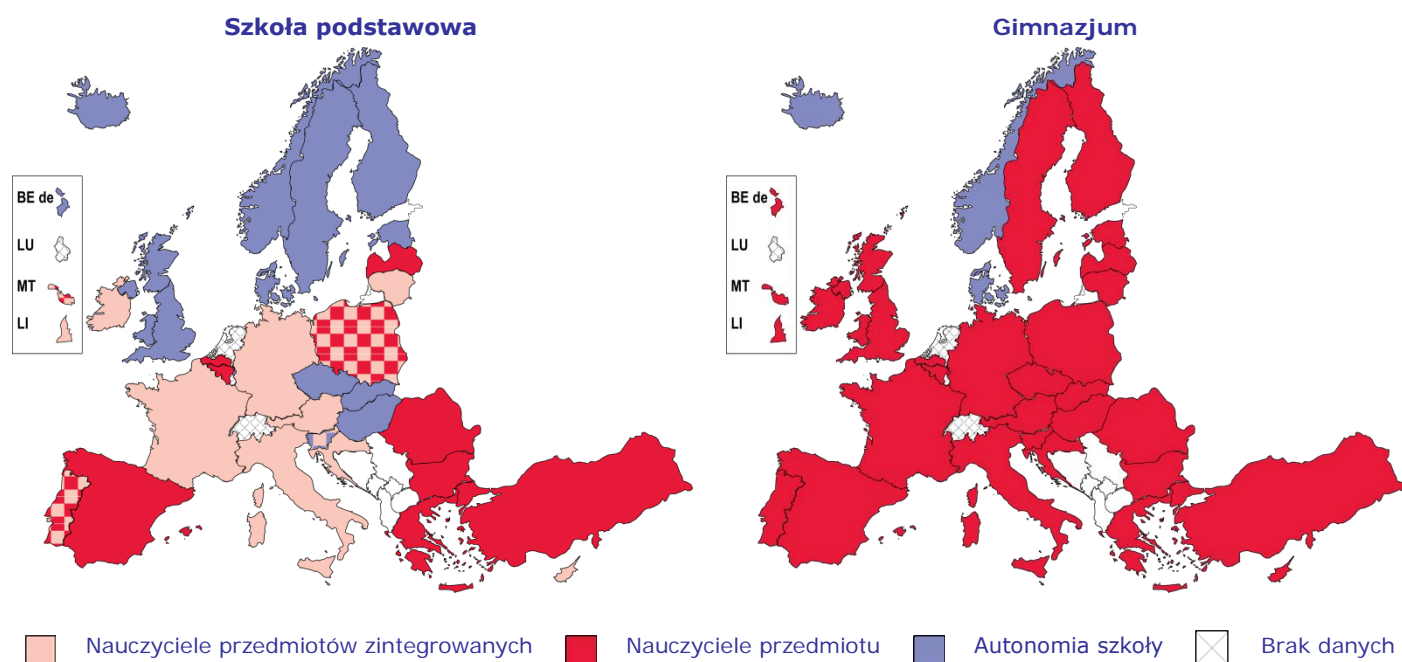
szkoły same decydują jak będą oceniać uczniów. Również w większości krajów ocena z wychowania fizycznego jest uwzględniona na świadectwie obok ocen z innych przedmiotów. W kilku krajach powstały specjalne skale, które pozwalają nauczycielom łatwiej ocenić osiągnięcia uczniów. Ujednoliciły one także ocenianie w ramach kraju i pozwoliły na porównywanie wyników.

Nauczyciele wychowania fizycznego są często nauczycielami przedmiotu

W większości krajów wymagania dotyczące specjalizacji i kwalifikacji nauczycieli wychowania fizycznego związane są z poziomem edukacji. Najogólniej obowiązuje zasada, że im wyższy poziom edukacji, tym bardziej prawdopodobne jest że nauczyciel wychowania fizycznego powinien być nauczycielem przedmiotu. Na poziomie szkoły podstawowej wychowania fizycznego uczą nauczyciele przedmiotów zintegrowanych lub nauczyciele przedmiotu, a na poziomie gim-

nazjum najczęściej już wyłącznie nauczyciele przedmiotu. Jeśli chodzi o minimalne kwalifikacje – nauczyciele wychowania fizycznego na poziomie szkoły podstawowej muszą posiadać tytuł licencjata w ramach swojej specjalizacji, natomiast na poziomie gimnazjum licencjata lub w 15 krajach minimum tytuł magistra. Niezależnie od specjalizacji i posiadanego tytułu nauczyciele wychowania fizycznego mogą korzystać z doskonalenia zawodowego.

Kwalifikacje nauczycieli uprawnionych do nauczania wychowania fizycznego na poziomie szkoły podstawowej (ISCED 1) i na poziomie gimnazjum (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Wiele krajów zamierza reformować wychowanie fizyczne

W około jednej trzeciej krajów biorących udział w badaniu planuje się reformy w zakresie wychowania fizycznego. Na przykład w Portugalii i Finlandii planowane jest podniesienie wagi wychowania fizycznego poprzez zwiększenie liczby godzin przedmiotu.

W Grecji i na Węgrzech planowane reformy w zakresie wf mają na celu większe zróżnicowanie zajęć sportowych oferowanych przez szkoły. W innych krajach reformy dotyczyć będą poprawy infrastruktury sportowej i przygotowania nauczycieli.